

KALAALLIT NUNAANNIK PUERTO RICOMUT NALEQQIUSSINEQ

Præsidentip Trumpip 2019-imi aggustiugaa Issittoq pileritsaakkamiuk isertuarnani Puerto Ricomut, Caribiami qeqertamut USA-p ataani namminersortuusumut, taartigalugu Kalaallit Nunaat pisiariumagaluarpaa. Trumpip neqeroorutaa kalaallit, Puerto Ricomiut, danskit Amerikamiullu amerlanersaannit quiagiinnarneqaraluartoq namminersortut tamakkiisumik oqartussaassuseqanngitsut taakkua naalakkersuinikkut inissisimaffiinik naleqqiussinikkut neqeroorut tamanna siunnersuutitsialattut isigineqarsinnaalluarunarpog.

Nammineq aalajangiisinnaatitaanissamik noqqaassutiginninneq sorsunnersuup aappaata kinguninngua pingaaruteqartigineratulli ullumikkut pingaaruteqartigaaq. Nunasiaataajunnaarsaanerit pileruttorfiannisulli politikkikkut aalajangigassanik siammarterisalernissamut aqquq realpolitikkimittaaq atuiffiujarpoq. Illorpassuaqarfanni politikkikkut naatsorsuinerit nunanut

PINGAARNERSAT

- Puerto Rico USA-mi naalagaaffimmuq atavog.
- Puerto Ricomiut inunngornermini USA-mi innuttaasunn-gortaraluarlutik USA-mi inatsisartuni Kongressimi qinereqataasinnaasumik sinnisuutitaqanngillat Amerikamilu præsidentimik qinersisinnaatitaanatik.
- Puerto Ricomi aningaasaqarnermi naalagaaffimmit tapiissutit pinngitsoorneqarsinnaanngillat, nunamilu tamatumani aningaasaqarnermut politikki akiitsunillu isumakkeerinnissamik isumaqatigiissutit nakkutilliisoqatigiinnit qinigaanngitsunit, præsidentimit Kongressimilu siulittaasunit toqqaasunit, akisussaaffigineqarput.
- Puerto Rico Kalaallit Nunaata nunat tamalaat akomanni isumaqatigiissusiornissamut oqartussaaitaaneratulli taamaaliornissamut oqartussaaitaangilaq.

tamakkiisumik oqartussaassuseqarfiungitsunut nunasiaataajunnaarsaanermi najoqqutassat atorluarsinnaassusiannut sulii aalajangiisuupput. Kalaallit Nunaannut Puerto Ricomullu periarfissaasut Ruslandip Ukrainemik tiguaanerata kinguneratigut nunarsuaq tamakkerlugu pissutsit allanngornerannit qularnangitsumik sunnigaassapput, USA Danmarkilu (taakkualu NATO-mi suleqataat) Atlantikoq akimorlugu iligiinnerminni killissanut isumannaallisaanermullu nutaanik tunngavissaliornermik suliamik imaannaangitsumik ulapputeqartillugit.

Puerto Rico Kalaallit Nunaata pisinnaatitaaneratulii naalagaaffinnut allanut nunaniluunniit allani peqatigiif-
finnut isumaqatigiissusiorsinnaatitaanngilaq. Tamatuma
saniatigut Puerto Ricomiunik USA-mi aallartitaqarnikkut
sinniisuutitassanik, Puerto Ricop soqutigisaanik siarsaas-
ussanik, toqqaasarnissamut aaqqissuussaqaanngilaq.

Puerto Ricop politikikkut naalackersuinikkullu inissisimaffia pillugu allakkiamut naatsumut matumunnga tamannarpiaq tunngaviuvoq.

Kalaallit Nunaata Puerto Ricollu naalackersuinikkut atugaat assigiinngikkaluartut naalagaaffinnullu assigiinngitsunut marlunnut atagaluartut politikikkut inatsisitigullu ajornartootigisaat assigiissuteqarput peqqissaartumillu misissuivigineqartariaqarlutik.

Immikkut oqaatigissagaanni, pituttugaangitsumik naalagaaffeqatigiinnermut nassuiaat - Puerto Ricop inissisimaffia pillugu inatsisissamik siunnersuummik 2022-meersumik akuersisoqarmat USA-mi Sinniisoqarfimmit 2022-mi decembarip 15-ianni akuerisaasoq - Nuummi Københavnimilu politikikkut aalajangiisartunut paasissutissarsiffiulluarsinnaavoq.

Puerto Rico: Qanga ullumikkullu

Puerto Rico Spaniamit ukiuni 400-ni nunasiaataareerluni Spaniamit Amerikamiullu 1898-imi sorsuunnerata kingorna USA-mit naalagaaffigineqalerpoq.

FREE ASSOCIATION

1960-imi FN-ip ataatsimeersuarneranut sinnisuutit nunasiaajunnaarsaanermut periarfissanik pingasunik saqqummiussipput: naalagaaffittut kisimi oqaasissaqartut namminiilivinneq, naalagaaffimmut allamut ilanngutivinneq, kiisalu immikkut naalagaaffi-
sumik pituttugaangitsumik naalagaaffeqateqarneq (Free Association, FA). Nunasiaataasimasut tallimaannaat aalajangersimapput FA tunngavigalugu naalagaaffiuni-
arlutik, tamarmillu immikkut nunasiaatiliusimasunut immikkuullarissumik attaveqarput.

1800-kkut naalerneranni Amerika inerissimalerporlusooq. Spaniap Caribiami Asiamilu naalagaaffigisaanik ikiliartortunik tiguaanermi kingorna USA aammattaaq Puerto Ricomik, Filippinerinik Guamimillu tiguaavoq.

1898-imi Parisimi isumaqatigiissummik atsiornikkut Kongressi Puerto Ricomut (tassanilu innuttaasunut) kisimi oqaasissaqartuuvog – maannamullu sulii pissutsit taamaapput.

1898-imi Parisimi isumaqatigiissut, Amerikami isumaqatigiissutaasarsimasunik atuukkunnaarsitsis-
sutaasoq, Puerto Ricop naalagaaffinngornissaanik neriorsuutitaqanngilaq Puerto Ricomiunillu Amerikami innuttaasunngortitsinani. Isumaqatigiissummili immikkoortumi 9-mi Kongressi piginnaassuseqartitaavoq innuttaasut pisinnaatitaaffiinik Puerto Ricomilu innuttaasut politikikkut inissisimaffianik akuliuffigineqarani aalajangersaanissamut.

“Insular Cases”-imik (Qeqertani suliaasat) taaneqartut aallaavigalugit aallaqqaammulli eqqartuussiviit qullersaanit nalilerneqarpoq Amerikami naalackersuinik-
kut ingerlatsineq Puerto Ricomut tamakkiisumik atuutinngitsoq.

Kongressip Puerto Ricomiunik Amerikami innuttaassuse-
qalersitsinera 1917-imi pivoq, Washingtonip sorsunnersuarmut siullermut akuliunnerata nalerpiaani. Sorsunnersuup aappaata kingorna Kongressi ilaannakortumik aaqqissuusseqqittarpoq. Piffissami naalackersuinikkut allanngorarfiusumi Londonip, Parisip Haagillu Caribiami, Afrikami Asiamilu nunasiaateqarner-
minnik aaqqissuusseqqittariaqalerfianni Puerto Ricomi guvernørimik nunallu iluani naalackersuinikkut aaqqissuussamik nunap iluani inatsisiliortussamik qinersisoqarsinnaalerpoq.

1953-imi Puerto Rico FN-imut atajunnaarsinneqarmat Washington qeqertamik ingerlatsineq pillugu generalsekretærimut nalunaaruteqartariaaruppoq. Qeqertalli USA-mit nunasiaatit ingerlanneqarnera oqallisaajunnaanngilaq.

Ukiut 63-it tamatuma kingorna (2015-16) Puerto Rico akiliisinnaajunnaartut nalunaarmat nunasiaatit atugarineqartut kiisami qulaarneqarput. Puerto Ricomi nakkutilliinermik, ingerlatsinermik aningaasaqarnikkullu patajaatsuunissamik inatsimmik 2016-imeersumik ("PROMESA") Kongressi atortussanngortitsimmat 1953-imi FN-imi Kongressip qeqertap nammineq naalackersuinikkut aaqqissuussaani akuersereerluni Puerto Ricomi suliassanut oqartussaajunnaarnerarera ilumuunnginnera erseqqissivoq. PROMESA, eqqartuussisut qullersaanit qinigaasoq, iluaqutigalugu qulaarneqarpoq. Innuttaasunik akuutitsinnani Puerto Ricop nammineq ingerlatassaani nakkutilliisoqatigiinnut qinigaanngitsunut suliassanngortitsoqarneratigut PROMESA Puerto Ricomi nunasiaatit atugaqartoqarneranik qulaarilluarpoq.

Ullumikkut Puerto Rico USA-p naalagaaffianut atavoq, Kongressimit tamakkiisumik oqartussaassusiata ataanilluni, USA-p naalackersuinikkut aaqqissuussa-nerani nunanut naalagaaffimmut atasunut aalajangersakkanik taasat naapertorlugit.

Aalajangersakkani taakkunani aalajangersumik oqaatigineqarpoq Kongresse "nunamut USA-lluunniit pigisaanut allamut tunngatillugu malittarisassianik peqqussutinillu pisariaqartunik tamanik aalajangersaanissamut" pissaaneqarluartoq.

Puerto Rico & Kalaallit Nunaat:

Assigiinngissutinik misissuineq

Puerto Rico Kalaallillu Nunaat naalagaaffinnut assigiinngitsunut marlunnut atasut innuttaassutsimik- kut assigiisuteqarluartut taakkua nunaminni namminersorlutik ingerlatseriaasiinik misissuinerit assigiinngissutinik siumuiffupput – ingammik danskit Amerikamiullu naalagaaffiisa aaqqissuussaaniikkut assigiinngissutaat eqqarsaatigissagaanni.

Puerto Rico Kalaallit Nunaata pisinnaatitaaneratulli naalagaaffinnut allanut nunaniluunniit allani peqatigiiffinnut isumaqatigiissusiorsinnaatitaangilaq. Kalaallillu Nunaanni namminersornermut inatsimmit 2009-mi atulersitsisoqarneratut ilionani Kongresse Washingtonimi naalagaaffeqatigiinermik suliaqarfillit nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissummik Puerto Ricop soqutigisaanut pingaaruteqarnerpaanut naapertuutinngissinnaasumik atsiunnginnermi atuutilersitinnnginnermilu San Juanimi oqartussaasunit tusarniaanissamik piumasaqaatitalimmik tusarniaasarnermut inatsisiliorsimangisaannarpoq. Tamatuma saniatigut Puerto Ricomiunik USA-mi aallartitaqarnikkut sinniisuutitassanik, Puerto Ricop soqutigisaanik siuarsaasussanik, toqqaasarnissamut aaqqissuussaqaangilaq.

Kalaallit Nunaanni pissutsinit atuuttunit allaanerusumik aamma Puerto Rico USA-mi inatsisinik Puerto Ricomi atuutitsinerup qeqertamut ajoqutaasinnaanera pillugu

Washingtonimi naalackersuisoqarfinnut saaffiginnissinnaatitaangilaq. Naalagaaffeqatigiinermilum inatsisit Kongressimit atortussaatinneqartut (praesidentimillu atsiugaasut) Puerto Ricomi tamakkiisumik atuutitsineqarput Puerto Rico Senatimi sinniisuutitaqanngikkaluartoq Sinniisoqarfimmilu aallartitaqarluartoq, qinersisinnaatitaanngitsumilli. Puerto Ricomiullu ukiut sisamakkaarlugit namminneq guvernørissaminnik qinersisaraluartut inatsisiliortunillu inatsisartoqarluartut Kongresse nunaqavissut inatsisiliaanik atuukkunnaarsitsinissamut suli oqartussaassuseqarpoq. 2016-imi Kongresse "PROMESA"-mik atortussanngortitsivoq, taamalu nakkutilliisoqatigiit qinigaanngitsut qeqertap politikikkut aningaasaqarneranik (ilaatigut pisortaqaqarfinnut akiitsunik annertoqisunik aaqqissuusseqqinnermik) aqutsinissamut imaannaanngitsumik oqartussaassusilerneqarput.

Pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiinneq

Puerto Rico aningaasaqarnikkut allanngorarnernik nunarsuaq tamakkerlugu unammilleqataasinnaassusianut sunniuteqartunik nakkutiginnissamut politikikkut naammattumik oqartussaassuseqaangilaq. Killilimmillu oqartussaassuseqarfigisami inatsisaasunit pituttugaaqqatilluni piujuartitsiviusumik aningaasaqarnermut periusissiorsinnaannginnami Puerto Ricop nutaamik politikikkut aaqqissuunneqarnissani pisariaqartippaa. Puerto Ricop Amerikami naalagaaffeqatigiinni naalagaaffinngortinnissaanut Kongressimi politikikkut piumassuseqartoqarpassinnginnera eqqarsaatigalugu

AQQUSAAKKAT

- 1493** Christopher Columbus Puerto Ricomik alapernaarsueqqaarpoq qeqertarlu Spaniami kunngi sinnerlugu piumallugu.
- 1898** Spaniap Puerto Rico USA-mut tunniuppaa.
- 1917** Kongressip Puerto Ricomi innuttaasut Amerikami innuttaassuseqalersippai.
- 1947** Kongressip Puerto Ricomi innuttaasut namminneq guvernørissaminnik qinersinissamut pisinnaatitaaffilerpai.
- 1952** Puerto Ricomi innuttaasut namminneq naalackersuisoqalerput.
- 1953** FN-ip ataatsimeersuartsinerani Puerto Rico nunanut namminersortunut ilaajunnaarsinneqarpoq.
- 2016** Puerto Rico akiliisinnaajunnaartut nalunaarpoq. Kongressip nakkutilliinermik, ingerlatsinermik aningaasaqarnikkullu patajaatsuunissamik inatsit ("PROMESA") atuutilersippaa.
- 2022** USA-mi Sinniisoqarfik Puerto Ricop inissisimaffia pillugu inatsisissamik siunnersuummik 2022-meersumik akuersivoq, naalagaaffik nunamut atanginnissaq pillugu ukuninnga qinersisitsinnaalerluni: naalagaaffinngorneq, pituttugaanngitsumik naalagaaffeqatigiinneq namminersornerlu.

pituttugaangitsumik naalagaaffeqatigiilernissaq anguniarlugu iliuuserineqarsinnaasunik misissuinissamut piffissanngorsimarpasippoq. Tamanna siunnersuutigineqaqqammerpoq kongressimut ilaasortamit Nydia Velázquezimit (NY) ambassadørimillu Peter Rosenblattimit, Mikronesiap, Palauip Marshallillu Qeqertaasa USA-mut atassuteqarnerat pillugu isumaqatigiinniarnerne pingaarnertut sulissuteqartuusimasunit.

Puerto Ricop inissisimaffia pillugu inatsisissamik siunnersuut 2022-meersoq naapertorlugu qeqertaq Caribiamiittoq tamanna pituttugaangitsumik naalagaaffeqatigineqaleruni nunat tamalaat akornanni inatsisitigut tamakkiisumik namminersulissagaluarpog. Puerto Rico Washingtonimit qaangiinnarneqarluni akuliuffigineqassaasaaq, Washingtonillu Parisimi isumaqatigiissut 1898-imeersoq naapertorlugu pisussaaffii atuukkunnaassapput. USA-p Puerto Ricomut tunngatillugu piginnittuuffii, pisinnaatitaaffii soqutigisaalu tamarmik qeqertami innuttaasunut tunniunneqassapput. Puerto Rico aningaasaqarnikkut allanngorarfimminik tamakkiisumik nakkutillilissaaq, kisimilu oqaasissaqartuulernermigut aningaasaqarnikkut, nunanut allanut attaveqarnikkut isumannaassutsikkullu atugarillikkaminnik tulluarsaanissaq naalagaaffinilu marlunni innuttaassuseqalernissaq siunertarlugu pituttugaangitsumik USA-mik naalagaaffeqateqalernissamik isumaqatigiissusiisaaq. Pituttugaangitsumik naalagaaffeqatigiilernissamik isumaqatigiissut illuatungeriinnit arlaannit atorunnaarsinneqarsinnaasuusaaq.

Pituttugaangitsumik naalagaaffeqatigiittoqalernissaanut akerliusut isumaat naapertorlugit Puerto Rico naalagaaffimmit tapiissutinik pinngitsuuisinnaangittuarmat (ingammik ulussaarsuup Maríap (2017) Covid-19-ilu pissutigalugu ajornartoornerup kingornatigut) piumasarineqartumik tamatumingga piviusunngortitsiniarnissaq politikikkut ajornakusoorpoq. Taakkualu akerliunerat tunngavissaqarlularneruleroq Washington Puerto Ricomik pituttugaangitsumik naalagaaffeqateqarnermit qaqugukkulluunniit tunuarsinnaammat. Taakkua naalagaaffinngortitsinissaq, pituttugaangitsumik naalagaaffeqatigiinneq pinnagu, aaqiissutissatut USA-mik suleqateqartuarnissamut qulakkeerutissatuaasutut isigaat.

2023-mi januaarip 3-anni Kongressimi inatsisartut nutaat ammaanersiorneqarmata inissisimaffimik oqallisiginninerit 2022-mi Puerto Ricop inissisimaffia pillugu inatsisissatut siunnersuutinik tamatumani lu pituttugaangitsumik naalagaaffeqatigiinnermut nassuiaammik Sinniisoqarfiup akuersineranik kingune-qartut unittoorput. Taamaattumik inissisimaffimik oqallisiginninnerit aallarteqqikkumallugit nutaanik inatsisiliortoqartariaqassaaq.

Tamanna pitserlugu Puerto Ricop pituttugaangitsumik naalagaaffeqatigineqalernissaanik siuarsaasut eqqumaffigisariaqarpaat soorlu pituttugaangitsumik naalagaaffeqatigiinnissamik Puerto Ricomut isumaqatigiissuteqarneq imaannaanngilluinnartuussasog Washingtonip nunani killerni naalakkersuinikkut soqutigisai taamatulli imaannaanngitsigissasut; tassami Kinami Koreamilu Avannarlermi naalakkersuinikkut ajornartorsiuataalersunik pissuteqarnerulluni USA Marshallip Qeqertaanik, Palauimik Mikronesiamilu Naalagaaffeqatigiinnik pituttugaangitsumik naalagaaffeqatigiinnissamik aatsaat qanittukkut isumaqatigiissuteqarniaqqilermat.

KISITSISIT PUERTO RICOMUT TUNNGASUT

Innuttaasut	3,2 millionit (2023)
Annertussuseq	9.064 km ²
Inatsisartuni	Sinniisoqarfimmi aallartitaq qinersisinnaatitaangitsoq
Inuiaassuseq	Inunngornermi USA-mi innuttaaneq
BNP	Amerikamiut dollarii 106,5 mia. (2022)
Naalagaaffeqatigiinnermi tapiissutit	Amerikamiut dollarii 11,236 mia. (2022)

Allattoq: Dr. Rafael Cox Alomar, Professor of Law at the University of the District of Columbia, Washington DC, rafael.coxalomar@udc.edu

Asseq: Istockphoto collage Ravnkilde Design

Policy briefi una DIIS-imiit Illersornissami Isumannaallisarnermillu Ilinniakkani ilaavoq. The brief is prepared for a seminar organized in collaboration with Nasiffik/Centre for Foreign and Security Policy at Ilisimatusarfik/University of Greenland.

DIISip politikii tamarmik pappilianut Ecolabelinut FSCmillu uppenarsaasikkanut naqitaapput

